

DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

16. juli 2009 *

I sag C-344/08,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Sąd Rejonowy w Kościanie (Polen) ved afgørelse af 8. juli 2008, indgået til Domstolen den 24. juli 2008, i straffesagen mod

Tomasz Rubach,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C.W.A. Timmermans, og dommerne J.-C. Bonichot, K. Schiemann, J. Makarczyk og C. Toader (refererende dommer),

generaladvokat: M. Poiares Maduro
justitssekretær: R. Grass,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

* Processprog: polsk.

efter at der er indgivet indlæg af:

- den polske regering ved M. Dowgielewicz, som befuldmægtiget
- den spanske regering ved N. Díaz Abad, som befuldmægtiget
- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved M. Konstantinidis og M. Owsiany-Hornung, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

¹ Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 8, stk. 5, i Rådets forordning (EF) nr. 338/97 af 9. december 1996 om beskyttelse af vilde dyr og planter ved kontrol af handelen hermed (EFT 1997 L 61, s. 1).

- ² Anmodningen er indgivet i forbindelse med en straffesag mod Tomasz Rubach for overtrædelse af den polske lovgivning om naturbeskyttelse.

Retsforskrifter

Konventionen om international handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter

- ³ Konventionen om international handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter, undertegnet i Washington den 3. marts 1973 (United Nations Treaty Series, bind 993, I-14537, herefter »CITES«), har til formål at sikre, at den internationale handel med arter, der er opført på listerne i dens bilag, samt dele eller produkter som stammer herfra, ikke er til skade for bevaringen af den biologiske mangfoldighed og hviler på en bæredygtig udnyttelse af de vilde arter.
- ⁴ Konventionen trådte i kraft i Det Europæiske Fællesskab den 1. januar 1984 i medfør af Rådets forordning (EØF) nr. 3626/82 af 3. december 1982 om gennemførelse i Fællesskabet af konventionen om international handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter (EFT L 384, s. 1). Denne forordning er blevet ophævet ved forordning nr. 338/97, hvis artikel 1, stk. 2, fastsætter, at forordningen finder anvendelse under overholdelse af CITES's formål, principper og bestemmelser.

Fællesskabsbestemmelser

5 Artikel 8 i forordning nr. 338/97 fastsætter:

»Bestemmelser vedrørende kontrol af handel

1. Køb, tilbud om køb, anskaffelse i kommercielt øjemed, udstilling i kommercielt øjemed, anvendelse med kommerciel gevinst for øje og salg, opbevaring med henblik på salg, udbud til salg eller transport med henblik på salg af enheder af de i bilag A opførte arter er forbudt.

[...]

5. De i stk. 1 omhandlede forbud gælder også enheder af de i bilag B opførte arter, medmindre det over for den kompetente myndighed i den berørte medlemsstat kan dokumenteres, at disse enheder er anskaffet og, hvis de stammer fra tredjelande, indført i Fællesskabet i overensstemmelse med gældende lovgivning om beskyttelse af vilde dyr og planter.

[...]«

6 Forordningens artikel 16 fastsætter:

»Sanktioner

1. Medlemsstaterne træffer de fornødne foranstaltninger til, at sanktioner tages i anvendelse for i hvert fald følgende overtrædelser af denne forordning:

- a) indførsel i eller eksport eller reeksport fra Fællesskabet af enheder uden de fornødne tilladelser og certifikater eller med falske, forfalskede eller ugyldige tilladelser og certifikater eller tilladelser og certifikater, der er ændret uden godkendelse fra den udstedende myndighed
- b) manglende overholdelse af de betingelser, der er anført i en tilladelse eller et certifikat, som er udstedt i overensstemmelse med denne forordning

[...]

- j) køb, tilbud om køb, anskaffelse i kommercielt øjemed, anvendelse med kommerciel gevinst for øje, udstilling i kommercielt øjemed, salg, opbevaring med henblik på salg, udbud til salg eller transport med henblik på salg af enheder i strid med artikel 8

[...]

2. De i stk. 1 omhandlede foranstaltninger skal svare til overtrædelsens karakter og alvor og indeholde bestemmelser med hensyn til enhedens beslaglæggelse og i påkommende tilfælde konfiskation.

[...]

4. Hvis en levende enhed af en i bilag B eller C opført art ankommer til et indgangssted [i Fællesskabet] uden gyldig tilladelse eller gyldigt certifikat, skal enheden beslaglægges og kan konfiskeres, eller, hvis modtageren nægter at anerkende enheden, kan de kompetente myndigheder i den medlemsstat, som indgangsstedet hører under, nægte at modtage forsendelsen og kræve, at fragtføreren returnerer enheden til dens afsendelsessted.«

- 7 I bilag B til forordning nr. 338/97 nævnes i kategorien *Arachnida*, familien *Araneae*, edderkopper af slægten *Brachypelma*.

Nationale bestemmelser

- 8 De nationale bestemmelser, der finder anvendelse i hovedsagen, findes hovedsageligt i lov af 16. april 2004 om naturbeskyttelse (DZ. U, nr. 92, pos. 880, herefter »naturbeskyttelsesloven«), som gengiver bestemmelserne i CITES og den fællesskabsretlige lovgivning på området.

9 Naturbeskyttelseslovens artikel 61, stk. 1, fastsætter:

»1. Transport over landegrænsen af planter og dyr af arter, som er undergivet begrænsninger i henhold til bestemmelser i EU-retten, samt genkendelige dele og produkter heraf kræver godkendelse udstedt af ministeren med ansvar for miljøet, jf. dog stk. 2.«

10 Lovens artikel 64 fastsætter:

»1. Ejere og opdrættere af dyr som omhandlet i artikel 61, stk. 1, som hører til padder, krybdyr, fugle eller pattedyr, er forpligtede til skriftligt at anmelde dem til registret.

2. Forpligtelsen til anmeldelse som omhandlet i stk. 1 vedrører ikke:

1) zoologiske haver

2) personer, som udøver erhvervsvirksomhed med handel med dyr som omhandlet i artikel 61, stk. 1

3) midlertidigt hold af dyr med henblik på deres helbredelse eller rehabilitering.

3. Registret som omhandlet i stk. 1 føres af det kompetente distrikt dér, hvor dyrene holdes eller opdrættes.

[...]

5. Forpligtelsen til at anmelde dyr til registret eller lade dem slette af registret opstår på tidspunktet for dyrets anskaffelse eller afhændelse, indførsel eller udførsel, overtagelse, tab eller død. Der skal indgives en anmodning om registrering eller slettelse til det kompetente distrikt senest 14 dage efter, at denne forpligtelse er opstået.

[...]

8. Distriktet bekræfter indførelsen i registret ved udstedelse af en bekræftelse.

9. De i stk. 2, nr. 2, anførte personer skal være i besiddelse af originaldokumentet omhandlet i stk. 4, nr. 11, eller en kopi heraf og skal overdrage det sammen med det solgte dyr. Sælgeren af dyret skal på kopien anføre et nummer efter fortløbende nummerering, udstedelsesdatoen samt sælgerens stempel og underskrift og det antal dyr, for hvilke dokumentet blev udstedt, og såfremt det kopierede dokument vedrører flere arter, hvilke arter dyrene tilhører.

[...]«

11 Lovens artikel 128 bestemmer:

»Den,

[...]

- 2) som ved en af følgende handlinger overtræder bestemmelser i EU-retten vedrørende beskyttelse af vilde dyre- og plantearter ved kontrol af markedsføringen heraf:

[...]

- d) tilbud om salg eller køb, køb eller anskaffelse, anvendelse eller offentlig udstilling i kommercielt øjemed, salg, opbevaring eller transport med henblik på salg af eksemplarer af de fastsatte plante- og dyrearter

[...]

straffes med frihedsberøvelse på mellem tre måneder og fem år.«

Twisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- ¹² Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at Tomasz Rubach på terrariumbørser anskaffede eksotiske edderkopper af slægten *Brachypelma Albopilosum*, som er en beskyttet art, der er en del af de dyrearter, der er opført på listen i bilag B til forordning nr. 338/97, og begyndte formering af dem ved opdræt og efterfølgende solgte dem gennem internetauktion i perioden fra februar til oktober 2006.
- ¹³ På grundlag af disse faktiske omstændigheder blev Tomasz Rubach tiltalt for 46 tilfælde af overtrædelse af naturbeskyttelseslovens artikel 128, nr. 2, litra d).
- ¹⁴ Ved dom af 26. oktober 2007 [...] frifandt Sąd Rejonowy w Kościanie tiltalte for de påtalte forhold, idet retten fastslog, at tiltaltes adfærd ikke svarede til gerningsindholdet i henhold til anklageskriftet.
- ¹⁵ Anklagemyndigheden i Rejonowy w Kościanie appellerede denne afgørelse, og den 2. april 2008 ophævede Sąd Okręgowy w Poznaniu den anfægtede dom i sin helhed og hjemviste sagen til fornyet behandling.
- ¹⁶ Ved den fornyede prøvelse af sagen fandt Sąd Rejonowy w Kościanie, at appelrettens fortolkning af national ret, som er bindende for den ret, der skal foretage den fornyede behandling, fører til, at tiltalte kun kan frigøre sig fra sit strafferetlige ansvar ved at godtgøre dyrenes herkomst, enten ved at fremlægge bekræftelsen på registeranmeldelsen i henhold til naturbeskyttelseslovens artikel 64, stk. 1, vedrørende de solgte dyr eller ved at frembringe oplysninger, som gør det muligt at rekonstruere dyrenes herkomst og entydigt bestemme den eller de personer, som tidligere har ejet eller opdrættet disse dyr.

- 17 Hvad angår den første omstændighed har Sąd Rejonowy w Kościanie rettet henvendelse til Starostwo Powiatowe w Kościanie (distriktsrådet i Kościan). Denne myndigheds standpunkt viser, at tiltalte ikke kunne lade eksemplarerne registrere, da de som spindlere ikke skulle registreres. Dette bekræftes også i den polske regerings skriftlige indlæg.
- 18 Hvis tiltalte var forpligtet til at fremlægge et dokument, som der ikke i national ret stilles krav om, og han samtidig ikke var forpligtet til at have særlig kendskab til dyrenes herkomst, ville han ifølge Sąd Rejonowy w Kościanie ikke kunne undgå et strafferetligt ansvar.
- 19 På denne baggrund har Sąd Rejonowy w Kościanie besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»[H]vorledes kan ejeren af dyr, som er optaget i bilag B [til forordning nr. 338/97] (som hverken er padder, krybdyr, fugle eller pattedyr), i henhold til forordningens artikel 8, stk. 5, og under hensyntagen til uskyldsformodningen godtgøre, at hans eksemplarer er anskaffet [...] i overensstemmelse med gældende lovgivning om [...] vilde dyr og planter [...]»?«

Om det præjudicielle spørgsmål

Indlæg indgivet til Domstolen

- 20 Den polske regering foreslår, at den forelæggende rets spørgsmål besvares med, at forordning nr. 338/97's artikel 8, stk. 5, som betinger udøvelsen af en kommerciel aktivitet i henhold til forordningens artikel 8, stk. 1, af godtgørelse for, at eksemplarerne af de i forordningens bilag B opførte arter er erhvervet på lovlig vis, henviser til bevisreglerne, som finder anvendelse for den kompetente nationale myndighed. Når det drejer sig om en kriminalret, skal beviset for denne omstændighed godtgøres i overensstemmelse med strafferetsplejens principper, som fastsætter, at de faktiske omstændigheder kan fastlægges ved hjælp af et hvilket som helst bevismiddel, og at tvivl kommer tiltalte til gode.
- 21 Den spanske regering foreslår Domstolen at besvare spørgsmålet med, at der skal kræves bevis for den lovlige herkomst af alle de eksemplarer, der er opført i bilag B, idet det overlades til de administrative myndigheder i de medlemsstater, der er kompetente i henhold til CITES, at vurdere disse beviser, der under alle omstændigheder gør det muligt at sikre, at man kan spore de omhandlede eksemplarers lovlige herkomst.
- 22 Ifølge Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber bør den forelæggende rets spørgsmål besvares med, at under en straffesag med henblik på at sanktionere en mulig overtrædelse af forordning nr. 338/97's artikel 8, stk. 5, henset til, at der ikke findes fællesskabsretlige regler for en sådan straffesag, anvender den nationale domstol som hovedregel national ret, idet den fortolker den i overensstemmelse med fællesskabsretten under iagttagelse af, at denne tillægges effektiv virkning. For så vidt angår fordelingen af bevisbyrden finder Kommissionen, henset til, at forbuddet mod at udnytte eksemplarer af de arter, der er opført i bilag B til forordning nr. 338/97, som hovedregel finder anvendelse, at det påhviler anklagemyndigheden som led i straffesagen at bevise, at Tomasz Rubach har anvendt eksemplarer af beskyttede arter erhvervsmæssigt. Derimod vil det påhvile Tomasz Rubach at bevise, at han lovligt er kommet i besiddelse af disse eksemplarer, og dermed undgå et strafferetligt ansvar.

Domstolens svar

- 23 Som det fremgår af anmodningen om præjudiciel afgørelse, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, dels hvilke bevismidler der er tilladt i lyset af forordning nr. 338/97's artikel 8, stk. 5, i en straffesag om aktiviteter vedrørende eksemplarer af dyrearter såsom de i hovedsagen omhandlede, der er opført i forordningens bilag B, dels hvad der er den rette fordeling af bevisbyrden med hensyn til fastlæggelsen af lovligheden af anskaffelsen af sådanne eksemplarer.
- 24 Den beskyttelsesordning, der er indført for eksemplarer af arter opført i forordningens bilag A og B, har til formål at sikre den størst mulige beskyttelse af arter af vilde dyr og planter ved kontrol med handelen hermed under overholdelse af CITES' formål, principper og bestemmelser.
- 25 Det er ubestridt, at forordning nr. 338/97 ikke indebærer et generelt forbud mod indførsel og forhandling af andre arter end dem, der er opført i forordningens bilag A (dom af 19.6.2008, sag C-219/07, Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers og Andibel, Sml. I, s. 4475, præmis 18).
- 26 Som Domstolen således har udtalt, er kommerciel anvendelse af eksemplarer af arter, der er opført i forordning nr. 338/97's bilag B, tilladt, forudsat at betingelserne i forordningens artikel 8, stk. 5, er opfyldt (dom af 23.10.2001, sag C-510/99, Tridon, Sml. I, s. 7777, præmis 44). Forbuddet mod handel i forordningens artikel 8 finder ikke anvendelse, når den kompetente myndighed i den berørte medlemsstat har bevis for, at de pågældende eksemplarer er erhvervet og, hvis de stammer fra tredjelande, er blevet indført i Fællesskabet i overensstemmelse med gældende lovgivning om beskyttelse af vilde dyr og planter.

- 27 På denne baggrund skal det derfor fastslås, at forordning nr. 338/97 ikke fastlægger, hvilke bevismidler der kan anvendes for at påvise den lovlige anskaffelse af eksemplarerne af de arter, der er opført i forordningens bilag B, jf. betingelserne i forordningens artikel 8, stk. 5, navnlig hvor disse er født i fangenskab inden for Fællesskabets område. Behovet for at fastsætte de tilladte bevismidler er således overladt til de kompetente myndigheder i medlemsstaterne. Disse bevismidler omfatter tilladelser eller certifikater som fastsat i denne forordning eller ethvert andet passende dokument, som anses for brugbart af de nationale kompetente myndigheder.
- 28 Det bemærkes, at eftersom der ikke findes fællesskabsbestemmelser om bevisbegrebet, kan der i princippet anvendes alle de bevismidler, som efter de processuelle bestemmelser i medlemsstaterne kan anvendes i lignende sager. I en situation som den, der foreligger i hovedsagen, påhviler det følgelig de nationale myndigheder ved anvendelse af deres nationale retsordens principper om bevisspørgsmål at afgøre, om det i den konkrete sag, der foreligger for dem, og henset til samtlige omstændigheder, er bevist, at betingelserne i forordning 338/97's artikel 8, stk. 5, er opfyldt (jf. i denne retning dom af 23.3.2000, forenede sager C-310/98 og C-406/98, Met-Trans og Sagpol, Sml. I, s. 1797, præmis 29 og 30).
- 29 Den forelæggende rets spørgsmål skal derfor, for så vidt angår dette første aspekt, besvares med, at forordning nr. 338/97 ikke begrænser de bevismidler, der kan anvendes til at fastlægge lovligheden af anskaffelsen af eksemplarer af arter, der er opført i forordningens bilag B, og at alle de bevismidler, som efter de processuelle bestemmelser i den berørte medlemsstat kan anvendes i lignende sager, i princippet kan anvendes med henblik på at vurdere lovligheden af anskaffelsen af de nævnte eksemplarer.
- 30 Hvad for det andet angår fordelingen af bevisbyrden med henblik på at fastlægge lovligheden af anskaffelsen af eksemplarer af de dyrearter, der er opført i forordning nr. 338/97's bilag B, under hensyntagen til princippet om uskyldsformodning, bør det erindres, at dette princip, således som det bl.a. fremgår af artikel 6, stk. 2, i konventionen til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, der blev undertegnet i Rom den 4. november 1950, er en af de grundlæggende rettigheder, som ifølge Domstolens faste praksis — der i øvrigt er bekræftet i præambelen til den europæiske fælles akt og i EU-traktatens artikel 6, stk. 2 — er beskyttet i fællesskabs-

retten (jf. bl.a. domme af 8.7.1999, sag C-199/92 P, Hüls mod Kommissionen, Sml. I, s. 4287, præmis 149, og sag C-235/92 P, Montecatini mod Kommissionen, Sml. I, s. 4539, præmis 175).

- 31 Uskyldsformodningen har til formål at sikre, at en person ikke bliver betegnet eller behandlet som skyldig i en lovovertrædelse, før hans skyld er blevet fastslået af en domstol (jf. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, dom i sagen Y.B. m.fl. mod Tyrkiet af 28.10.2004, nr. 48173/99 og nr. 48319/99, præmis 43 V).
- 32 Det bør fremhæves, at indførelsen af en beskyttelsesordning for eksemplarer af arter, der er opført i forordning nr. 338/97's bilag A og B, ikke berører den almindelige forpligtelse, der påhviler anklagemyndigheden til som led i en straffesag at bevise, at den tiltalte i kommercielt øjemed har anvendt eksemplarer af arter, der er opført i forordning nr. 338/97's bilag B og beskyttet af den gældende lovgivning.
- 33 Den tiltalte har under alle omstændigheder ret til at forsvare sig for at undgå at blive pålagt et strafferetligt ansvar ved i henhold til forordning nr. 338/97's artikel 8, stk. 5, at godtgøre, at han lovligt er kommet i besiddelse af de omhandlede eksemplarer i overensstemmelse med de betingelser, der er fastsat i nævnte bestemmelse, og med henblik herpå anvende alle de bevismidler, som efter de gældende processuelle bestemmelser er tilladte.
- 34 Det forelagte spørgsmål skal derfor besvares med, at forordning nr. 338/97's artikel 8, stk. 5, skal fortolkes således, at inden for rammerne af en straffesag, hvor en person er tiltalt for at have overtrådt denne bestemmelse, kan alle de bevismidler, som efter de processuelle bestemmelser i den berørte medlemsstat kan anvendes i lignende sager, i princippet anvendes med henblik på at vurdere lovligheden af anskaffelsen af eksemplarer af dyrearter, der er opført i forordningens bilag B. Henset til princippet om uskyldsformodning råder en sådan person over ethvert middel, der kan bevise, at

han lovligt er kommet i besiddelse af de nævnte eksemplarer i overensstemmelse med de betingelser, der er fastsat i nævnte bestemmelse.

Sagens omkostninger

35 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

Artikel 8, stk. 5, i Rådets forordning (EF) nr. 338/97 af 9. december 1996 om beskyttelse af vilde dyr og planter ved kontrol af handelen hermed skal fortolkes således, at inden for rammerne af en straffesag, hvor en person er tiltalt for at have overtrådt denne bestemmelse, kan alle de bevismidler, som efter de processuelle bestemmelser i den berørte medlemsstat kan anvendes i lignende sager, i princippet anvendes med henblik på at vurdere lovligheden af anskaffelsen af eksemplarer af dyrearter, der er opført i forordningens bilag B. Henset til princippet om uskyldsformodning råder en sådan person over ethvert middel, der kan bevise, at han lovligt er kommet i besiddelse af de nævnte eksemplarer i overensstemmelse med de betingelser, der er fastsat i nævnte bestemmelse.

Underskrifter